

Novi izzivi varnosti pri delu so psihosocialna tveganja in vpliv digitalizacije

Avtor:
Matija Ferlič

Varnost pri delu in odnos do nje ne predstavljata le pomembnega dejavnika za delavce, temveč sta tudi kazalec urejenosti in zanesljivosti podjetja, kar prinaša konkurenčno prednost. Čeprav je varnost in zdravje pri delu skrb vsakega izmed nas, je delodajalec tisti, ki mora zagotoviti ustrezne pogoje. K temu pa ga zavezuje tudi več predpisov. A kot vsa področja današnjega življenja se tudi to spreminja in prilagaja.

Že ko pomislimo na, denimo, varnost gradbenih delavcev nekoč in danes, je za njihovo varnost zdaj mnogo bolje poskrbljeno. K takšnemu načinu razmišljanja in posledično urejanja delovnega procesa pripomorejo tako spremenjena družbena klima, večje zavedanje nevarnosti in pomena zdravja, bolj strogi predpisi, nadzor in nedvomno tudi razvoj tehnologije.

Delodajalec mora zagotoviti ustrezne pogoje za varnost in zdravje pri delu

TRETJA EVROPSKA RAZISKAVA O NOVIH IN NASTAJAJOČIH TVEGANJIH ZA PODJETJA (ESENER 3)

Ker je zagotavljanje varnosti pri delu kompleksna dejavnost, se z njo ukvarja več institucij. Da bi prišli do svežih podatkov, ki so pomembni za nove smernice, je Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (European Agency for Safety and Health at Work, krajše: EU-OSHA) izvedla tretjo raziskavo, s katero poskuša pomagati poslovnim subjektom, da bi se učinkovitejše spopadali z zdravjem in varnostjo svojih zaposlenih ter promovirali njihovo zdravje in dobro počutje.

Raziskava je pomembna tudi zato, ker zagotavlja meddržavno primerljive informacije, relevantne za pripravo in implementacijo novih politik s področja varnosti pri delu in zdravja.

Ozadje

V raziskavi so tiste, »ki največ vedo o zdravju in varnosti v poslovnih subjektih«, spraševali o tem, kako varnostna in zdravstvena tveganja obvladujejo na svojih deloviščih, s posebnim poudarkom na psihosocialnih tveganjih, kot so stres na delovnem mestu, nasilje in nadlegovanje.

V obdobju pomlad/poletje 2019 so anketirali zaposlene na 45.420 poslovnih subjektih – v različnih sektorjih dejavnosti in kjer so zaposlovali vsaj pet ljudi – iz 33 držav. Ob članicah iz skupine 28 držav Evropske unije (EU28) so zajeli še Islandijo, Severno Makedonijo, Norveško, Srbijo in Švico. Vprašalnik je bil v največji meri podoben tistemu iz raziskave Esener-2 (2014), kar omogoča primerjavo skozi čas.

Podpora vlad in socialnih partnerjev

Esener-3 je razvit s podporo vlad in socialnih partnerjev na evropski ravni ter skuša pomagati delovnim mestom po vsej Evropi z boljšim razumevanjem njihovih potreb po podpori in strokovnem znanju kot tudi z opredelitvijo dejavnikov, ki spodbujajo ali ovirajo ukrepanje.

Esener podrobno raziskuje štiri področja varnosti in zdravja pri delu (*occupational safety and health, krajše OSH*):

1. Splošni pristop delovišča k upravljanju varnosti in zdravja pri delu;
2. Kako obravnavajo »nastajajoča« psihosocialna tveganja;
3. Glavni dejavniki in ovire upravljanja varnosti in zdravja pri delu;
4. Kako je sodelovanje zaposlenih pri upravljanju varnosti in zdravja pri delu uveljavljeno v praksi.

To poročilo predstavlja prvo analizo osrednjih ugotovitev raziskave Esener-3. Več podrobnih rezultatov in analiz bo predstavljenih v prihodnjih publikacijah, ki bodo objavljene v letošnjem letu in pozneje.

Gibi rok in ram najpogostejši dejavnik tveganja

Esener-3 osvetli nekatere spremembe družbenih in ekonomskih razmer, ki so vplivale na evropska delovišča, kjer je vsaj pet zaposlenih. Ta stalni razvoj prinaša nove izzive, ki

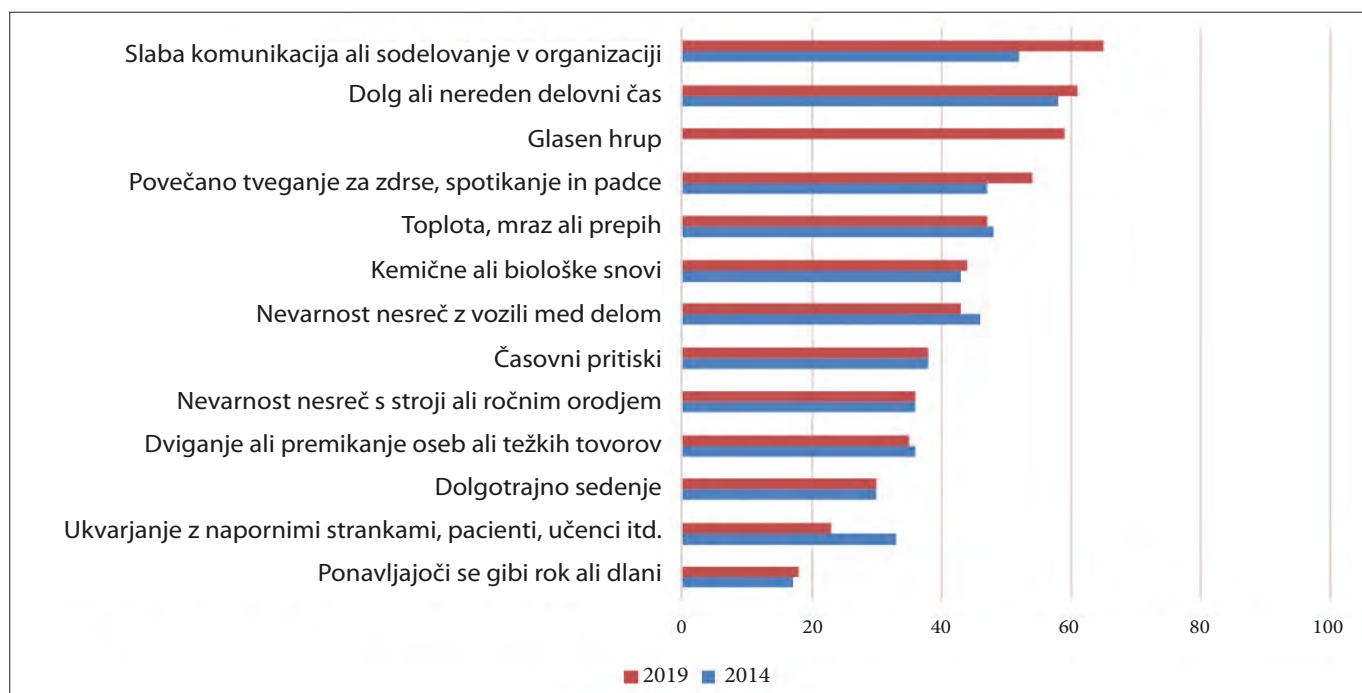
INDIKATOR	ESENER-3 vprašanje	EU-28 povprečje 2019 (2014)	Države 2019 (2014)	
Delovne pogodbe	Delavci, ki niso na plačilni listi, kot so podizvajalci, delavci, ki delajo pri agencijah za zagotavljanje začasnega dela ali prostovoljci	32 %	Belgija: 60 % Nizozemska: 54 % Švedska: 52 %	Bolgarija: 14 % Romunija: 16 % Litva: 17 %
Starajoče se prebivalstvo	Zaposleni, starejši od 55 let, predstavljajo več kot četrtno delovne sile	26 % (21 %)	Estonija: 38 % (30 %) Litva: 36 % (22 %) Latvija: 35 % (32 %)	Luksemburg: 11 % (9 %) Malta: 15 % (8 %) Grčija: 15 % (9 %)
Delovna mesta	Zaposleni, ki redno delajo od doma	12 % (13 %)	Nizozemska: 33 % (26 %) Belgija: 28 % (20 %) Danska: 25 % (24 %)	Italija: 2 % (4 %) Portugalska: 5 % (7 %) Bolgarija: 5 % (6 %)
	Delo poteka nekje drugje zunaj prostorov ustanove (razen dela od doma).	43 %	Slovenija: 56 % Danska: 54 % Luksemburg: 54 %	Romunija: 23 % Bolgarija: 26 % Grčija: 30 %
Jezik	Zaposleni, ki imajo težave z razumevanjem jezika, ki se govori v prostorih	7 % (6 %)	Ciper: 20 % (12 %) Švedska: 19 % (15 %) Luksemburg: 17 % (16 %)	Bolgarija: 2 % (2 %) Madžarska: 3 % (3 %) Slovaška: 3 % (2 %)

Tabela 1. Spreminjajoči se svet dela: izbira kazalnikov v % ustanov v EU28, 2019 in 2014 (če so na voljo).

zahtevajo ukrepe za zagotavljanje visoke ravni zdravja in varnosti pri delu (glej Tabelo 1).

V tem kontekstu družbenih sprememb je najpogostejše prepoznani dejavnik tveganja v državah EU28 ponavljajoči se gibi rok ali ram (zaznali so jih v 65 odstotkih poslovnih subjektov, leta 2014 le v 52 odstotkih), ukvarjanje z zahtevnimi strankami, učenci, pacienti (61 odstotkih, prej 58 odstotkih) ter dvigovanje ali premikanje ljudi ali težkega tovora (54 odstotkih, prej 47 odstotkih). Glej Graf 1.

O navzočnosti vseh dejavnikov tveganja najpogostejše poročajo večji poslovni subjekti. Največkrat o delu z zahtevnimi strankami, učenci in pacienti poročajo v storitvenih dejavnostih, medtem ko dejavnike tveganja, ki vodijo k mišično-skeletnim motnjam, bolj enakomerno omenjajo v vseh dejavnostih. Dvigovanje in premikanje ljudi ali težkega tovora omenja izjemno malo ustanov v finančni in zavarovalniški dejavnosti (14 odstotkov) in v informacijsko-komunikacijski dejavnosti (24 odstotkov).

Graf 1. Dejavniki tveganja, prisotni v ustanovi (% ustanov, EU-28), 2019 in 2014.

Osnova: vse ustanove v EU-28, ESENER-3 (2019) in ESENER-2 (2014).

Opomba: "Dolgotrajno sedenje" je nova točka v vprašalniku ESENER-3 (2019).

Zgoraj naštetih glavni dejavniki tveganja so najpogostejše zaznani v večini držav, izjema je časovni pritisk (v 44 odstotkih poslovnih subjektov v EU28), ki je največji dejavnik tveganja na Finskem in Švedskem (74 odstotkov) ter Danskem (73 odstotkov), in drugi največji dejavnik na Nizozemskem (64 odstotkov).

Dolgotrajno sedenje

Pomembno je omeniti, da je tretji najpogostejši omenjen dejavnik tveganju v EU28 dolgotrajno sedenje (v 59 odstotkih poslovnih subjektov), pravzaprav nova možnost v vprašalniku Esener-3, kar dodatno osvetljuje potrebo po zavedanju, da lahko tudi sedenje predstavlja zdravstveno tveganje. Po sektorjih o njem največkrat poročajo v finančni in zavarovalniški dejavnosti (92 odstotkov poslovnih subjektov v sektorju v EU28), informacijsko-komunikacijski dejavnosti (92 odstotkov) in javni upravi (89 odstotkov).

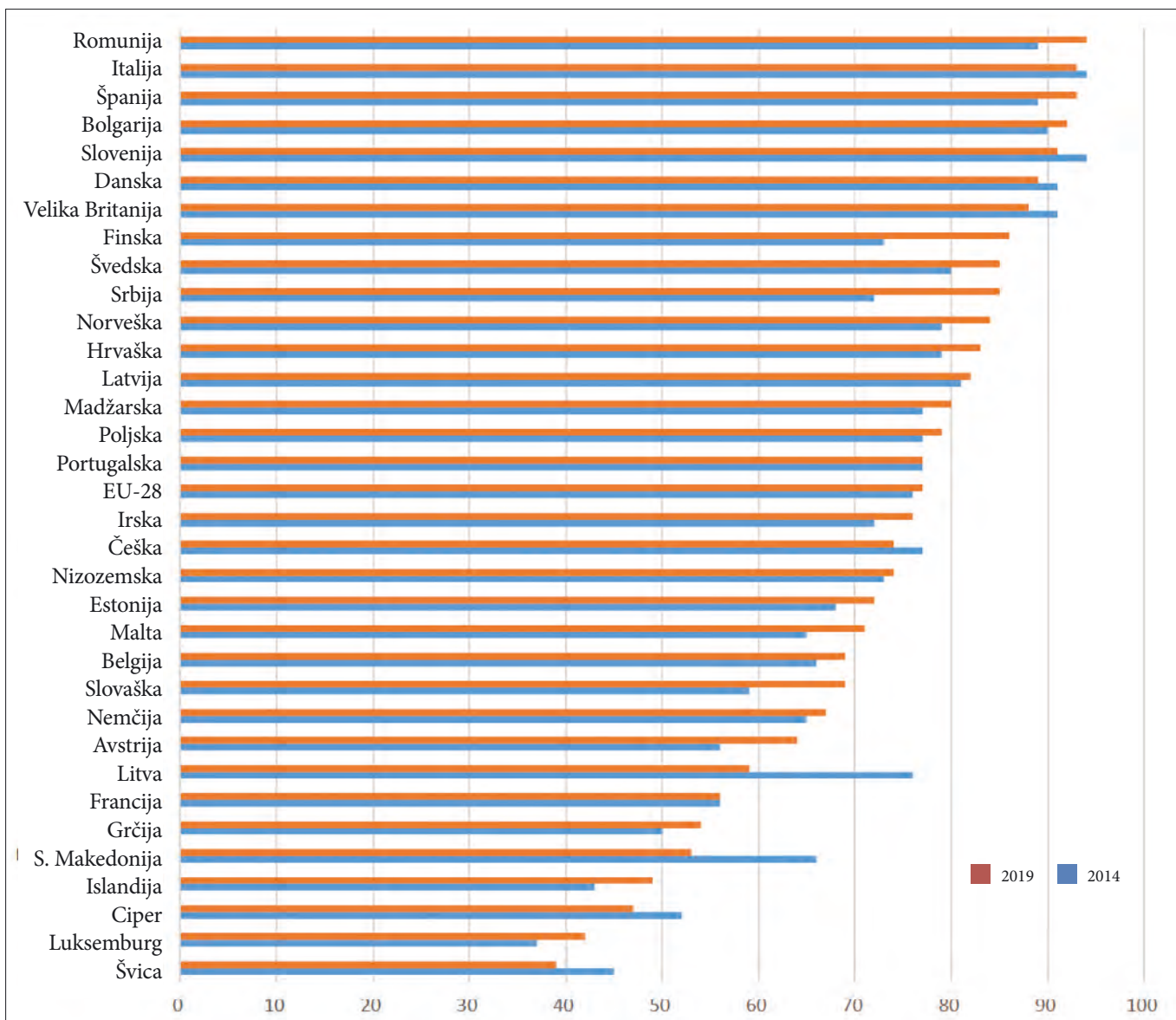
Pet odstotkov poslovnih subjektov v EU28 poroča, da nimajo nobenega od splošnih dejavnikov tveganj varnosti in zdravja pri delu. Pri dejavnostih psihosocialnih tveganj je skoraj četrtina anketiranih poslovnih subjektov (24

odstotkov) odgovorila, da jih nima. Najvišji delež poslovnih subjektov, ki poročajo, da so brez psihosocialnih tveganj, imata Italija (50 odstotkov) in Slovaška (44 odstotkov), medtem ko je najnižji delež na Danskem (9 odstotkov) in Švedskem (10 odstotkov). Najvišji so v predelovalnih dejavnostih in kmetijstvu.

Upravljanje varnosti in zdravja pri delu

Te ugotovitve vodijo k rezultatom raziskave o oceni tveganja, temelju evropskega pristopa k varnosti in zdravju pri delu, kot je določeno z Evropsko okvirno direktivo o varnosti in zdravju pri delu (Direktiva 89/391 EGS). V Esener-3 je 77 odstotkov anketiranih poslovnih subjektov poročalo o rednih pripravah ocen tveganja, kar je skladno z ugotovitvami iz 2014.

Po pričakovanjih se je pokazala pozitivna korelacija z velikostjo podjetja, medtem ko se po državah vrednosti raztezajo med 94 odstotkov poslovnih subjektov v Romuniji, 93 odstotkov v Italiji in Španiji, najnižje pa so v Luksemburgu z 42 odstotkov (*Graf 2*).

Graf 2. Redno izvajanje ocen tveganja na delovnem mestu po državah (% ustanov), 2019 in 2014. Osnova: vse ustanove, vseh 33 držav, ESENER-3 (2019) in ESENER-2 (2014).

Glede na razčlenitev držav in primerjavo z 2014 se je pokazalo povečanje v številnih državah EU28; najbolj izstopajo Finska, Slovaška in Avstrija – izven EU28 pa Srbija. Nasprotno so nekatere države poročale o zmanjšanju števila poslovnih subjektov, ki redno ocenjujejo tveganja, denimo Litva in Ciper.

Slovenija nekje na dnu lestvice

Tako kot v preteklosti tudi tokrat obstajajo pomembne razlike pri deležu poslovnih subjektov, kjer ocene tveganja pripravljajo predvsem znotraj podjetja. Uvrstitev po državah se izjemno spreminja, na vrhu sta Švedska (85 odstotkov poslovnih subjektov, s 66 odstotkov v 2014) in Danska (80 odstotkov, s 76 odstotkov). Najnižji delež imajo Slovenija in Španija (10 odstotkov) ter Madžarska (14 odstotkov).

Čeprav ti deleži ne povedo ničesar o kakovosti ocen tveganja – v nekaterih državah imajo zakonsko obveznost najema zunanje storitve varnosti in zdravja pri delu – bi morala biti vsa podjetja zaradi predpostavke, da vodilni delavci najlažje nadzirajo tveganja, sposobna sama oceniti tveganja samo z lastnimi zaposlenimi.

Enaintrideset odstotkov poslovnih subjektov v EU28, ki poročajo, da zaposleni redno delajo od doma, navajajo, da takšne delavce vključujejo v svoje ocene tveganja, kar je malenkost več od 28-odstotnega deleža iz 2014. Največji delež imata Romunija (58 odstotkov) in Španija (53 odstotkov).

Deleži so višji, kadar gre za delovna mesta, ki so zunaj prostorov poslovnih subjektov (na drugih kot delo od doma), 65 odstotkov poslovnih subjektov v EU28 poroča, da takšne prostore vključujejo v oceno tveganja. To je najpogostejše v Italiji (79 odstotkov) in Luksemburgu (76 odstotkov), po dejavnostih pa kot pričakovano v gradbeništvu (88 odstotkov v EU28).

Med zdravstvenimi in varnostnimi storitvami se najbolj obračajo na zdravnike, specialiste medicine dela (69 odstotkov), splošne strokovnjake za varnost in zdravje pri delu (62 odstotkov) in izvedence za preprečevanje nezgod pri delu (51 odstotkov); deleži so zelo podobni tistim iz leta 2014.

Če se osredotočimo na psihosocialna tveganja, o obisku psihologa poročajo le v 18 odstotkov poslovnih subjektov v EU28. Zanimivo je, da pri državah prihaja do pomembnih razlik: na Finskem v 71 odstotkov in na Švedskem približno v 57 odstotkov poslovnih subjektov poročajo o sodelovanju s psihologom, naj si gre za notranjega ali pogodbenega sodelavca.

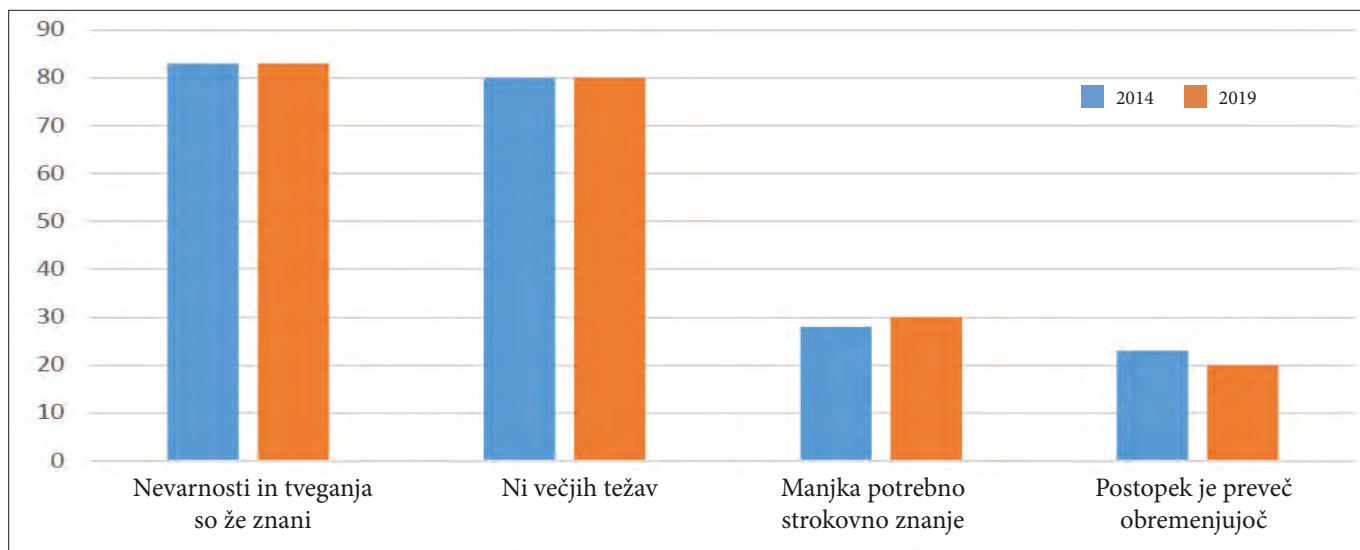
Drugje pa Slovenija na vrhu lestvice

Poleg tega nekaj manj kot dve tretjini poslovnih subjektov v EU28 (61 odstotkov) poroča o sodelovanju z zunanjim izvajalcem za pomoč pri izvajanju njihovih zdravstvenih in varnostnih nalog, ti deleži so najvišji v Sloveniji (86 odstotkov) in na Portugalskem (85 odstotkov). Sodelovanje s pogodbenim izvajalcem je očitno v pozitivni korelaciji z velikostjo poslovnega subjekta, medtem ko pregled po dejavnostih kaže, da z zunanjim izvajalcem najpogostejše sodelujejo v proizvodnih poslovnih subjektih (71 odstotkov).

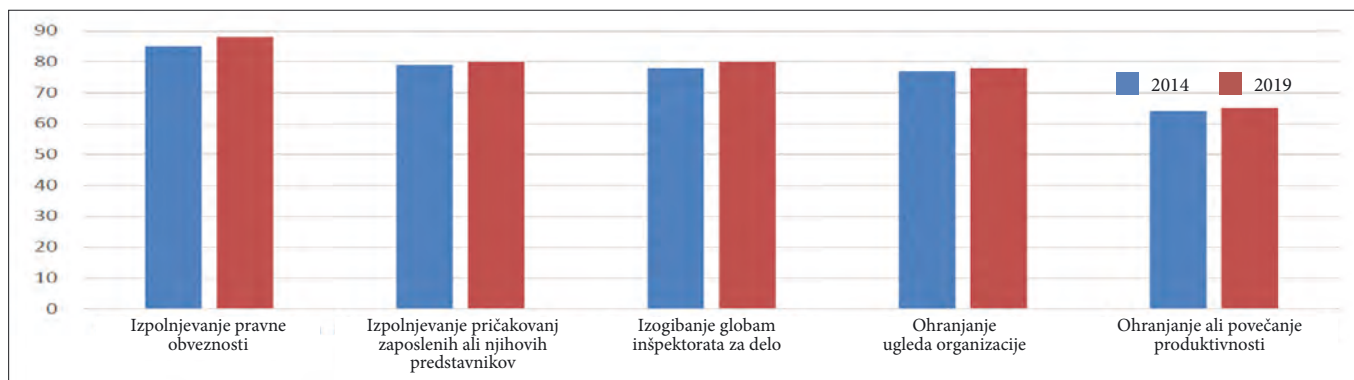
Anketirani poslovni subjekti v EU28 so poročali o zadovoljstvu z zunanjimi ponudniki zdravstvenih in varnostnih storitev: 87 odstotkov jih ocenjuje kot »zelo dobre« ali »dobre«. Ti deleži so na splošno zelo visoki po vseh državah; najnižji je v Španiji (76 odstotkov), Grčiji in na Portugalskem (78 odstotkov). Nobenih večjih razlik ni ne glede na velikost ne glede na dejavnost.

Spodbude in ovire

Poslovni subjekti, ki ne pripravljajo ocen tveganja, so kot glavni razlog navedli, da so tveganja in nevarnosti že znani (83 odstotkov poslovnih subjektov) in da nimajo večjih težav (80 odstotkov), kot je bilo že v 2014 (Graf 3).

Graf 3 Slika 3. Razlogi, zakaj se ocene tveganja na delovnem mestu ne izvajajo redno (% ustanov, EU-28), 2014 in 2019. Osnova: ustanove v EU-28, ki ne izvajajo redno ocen tveganja, ESENER-2 (2014) in ESENER-3 (2019).

Graf 4. Glavni razlogi za obravnavanje zdravja in varnosti (% ustanov, EU-28), 2014 in 2019.

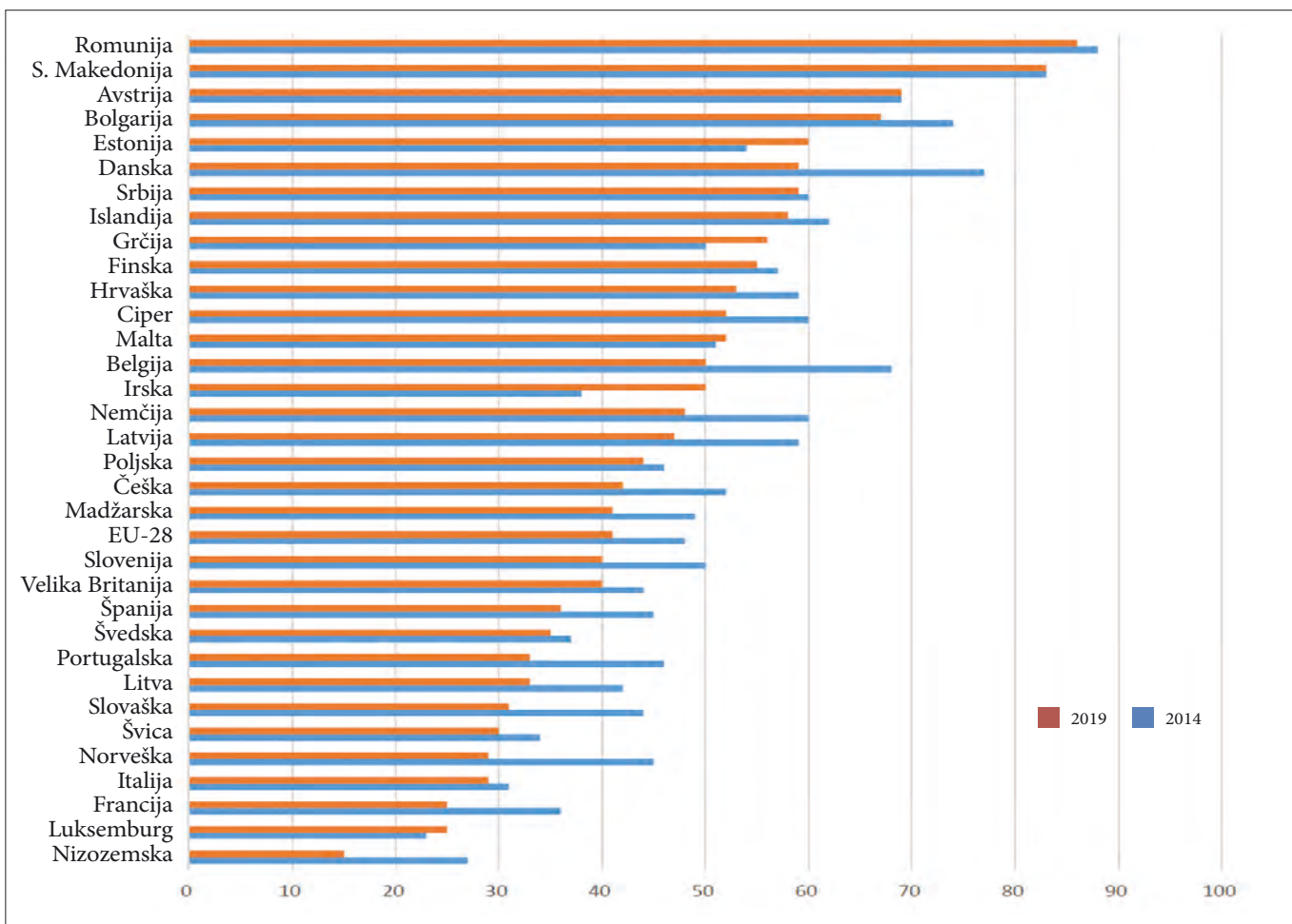
Ti rezultati predstavljajo 23 odstotkov anketiranih poslovnih subjektov, a še vedno se postavlja vprašanje, ali imajo ti poslovni subjekti – posebej najmanjši – manj težav, ali pa so preprosto manj osveščeni o dejavniki tveganja na delovnem mestu. Zanimivo je, da najmanjši poslovni subjekti manj pogosto kot veliki poročajo, da je postopek zanje preveč obremenjujoč.

Pri razlogih, ki motivirajo podjetja, da upravljajo varnost in zdravje pri delu, prevladuje izpolnjevanje zakonskih dolžnosti – pri 88 odstotkov poslovnih subjektov v EU28, malo več kot v 2014, ko je bilo takšnih 85 odstotkov (Graf 4). Obstaja pozitivna korelacija z velikostjo poslovnih subjektov, medtem ko se deleži po državah gibljejo med 70 odstotkov na Danskem in 97 odstotkov na Portugalskem.

Druga najpomembnejša dejavnika ukrepanja sta »izogibanje kaznim inšpektorata za delo« in »uresničevanje pričakovanj zaposlenih ali njihovih predstavnikov«. Esener-3 kaže, da štiri od petih poslovnih subjektov, ki redno izvajajo ocene tveganja v državah EU28 (80 odstotkov, podobno kot v 2014 – 81 odstotkov), v pripravo in implementacijo ukrepov vključujejo svoje zaposlene.

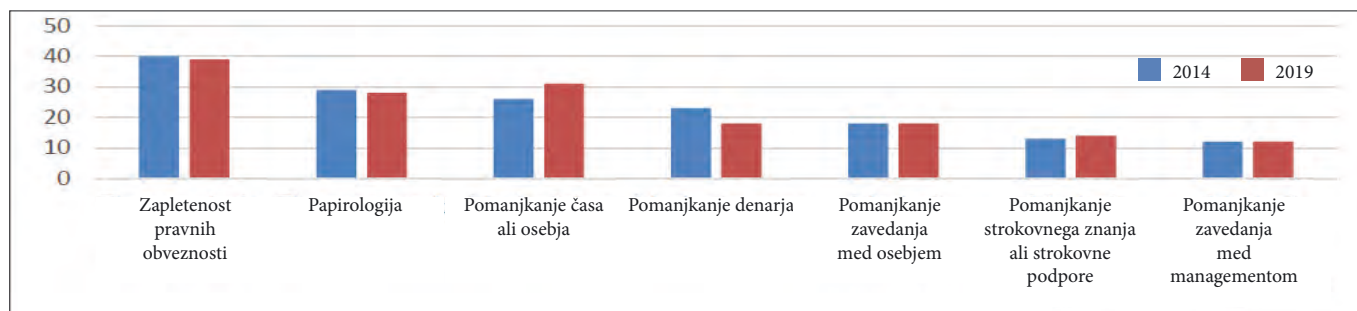
Pri odgovoru o izogibanju kaznim inšpektorata za delo je treba izpostaviti zmanjšanje deleža poslovnih subjektov, ki poročajo, da jih je v treh letih pred anketo obiskal inšpektorat; 41 odstotkov v 2019, padec z 49 odstotkov v 2014 (Graf 5).

O največjih padcih poročajo na Danskem (z 77 odstotkov na 59 odstotkov) in v Belgiji (z 68 odstotkov na 50 odstotkov).

Slika 5. Obisk inšpektorata za delo v treh letih pred raziskavo po državah (% ustanov), 2019 in 2014.

Osnova: vse ustanove, vseh 33 držav, ESENER-3 (2019) in ESENER-2 (2014).

Graf 6. Večje težave pri obravnavanju zdravja in varnosti (% ustanov, EU-28), 2014 in 2019. Osnova: vse ustanove v EU-28, ESENER-2 (2014) in ESENER-3 (2019).

Irska, Grčija in Estonija so edine države s trendom naraščanja. Zmanjšanje se kaže v vseh velikostnih razredih in dejavnostih.

Zapletena normativna ureditev

Zapletenost zakonodaje in pravnih obveznosti je še vedno velika težava pri varnosti in zdravju pri delu. Leta 2014 je o njej poročalo 40 odstotkov poslovnih subjektov v EU, zdaj pa 39 odstotkov (Graf 6).

Razčlenitev po državah pokaže zelo raznoliko sliko; najvišji deleži so v Belgiji in Franciji (52 odstotkov poslovnih subjektov), najnižji pa v Latviji (14 odstotkov), Litvi (15 odstotkov) in na Finskem (16 odstotkov). Do izjemnega padca je prišlo v Italiji (s 67 odstotkov v 2014 na 43 odstotkov v 2019), kar prispeva k razlagi, da težava ni le v zapletenih pravnih obveznosti, pač pa v doživljanju zakonodajnih sprememb kot težavnih. V primeru Italije so se zaključki iz 2014 verjetno nanašali na obsežno reformo, ki se je pričela 2008. Medtem ko je večini dejavnikov delež nekoliko upadel, pomanjkanje časa ali zaposlenih kaže na povečanje s 26 odstotkov na 31 odstotkov, kar ga uvršča na drugo mesto med največkrat izbranimi dejavniki. Še posebej je to značilno za poslovne subjekte na Nizozemskem (39 odstotkov), v Luksemburgu (36 odstotkov) in na Malti (33 odstotkov).

NOVA IN NASTAJAJOČA TVEGANJA

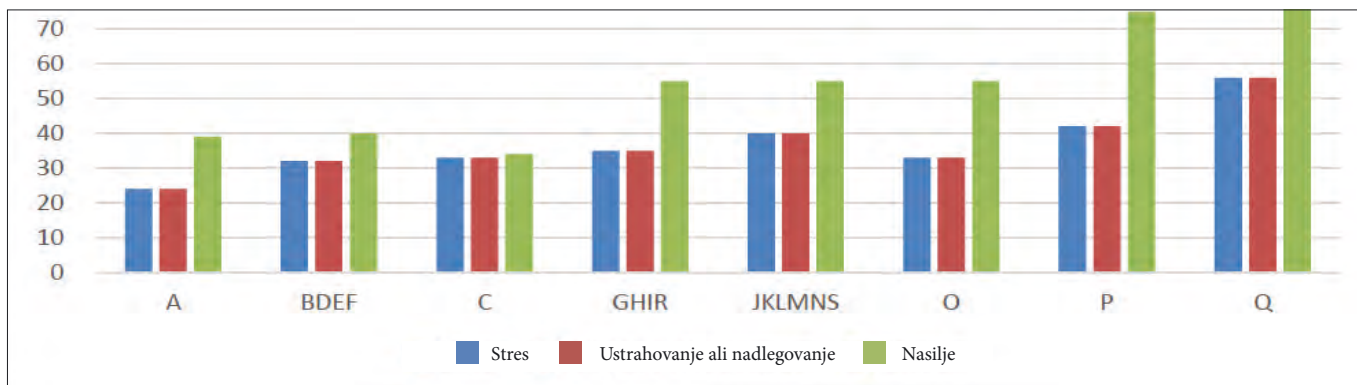
Nekateri psihosocialni dejavniki tveganja so navzoči v zajetnem deležu poslovnih subjektov v EU28, in sicer ukvarjanje z zahtevanimi pacienti, strankami in učenci (61 odstotkov) ter časovni pritisk (44 odstotkov).

Med tistimi poslovnimi subjekti, ki poročajo o psihosocialnih tveganjih, je 21 odstotkov v EU28 takšnih, ki jih doživljajo kot težje od drugih tveganj. Najvišji delež je med nordijskimi državami, in sicer v sledečih Švedska (v 43 odstotkov organizacij), Danska (38 odstotkov) in Finska (34 odstotkov). Medtem je le šest odstotkov poslovnih subjektov na Hrvaškem in šest odstotkov v Bolgariji doživljajo psihosocialna tveganja kot težja od drugih tveganj.

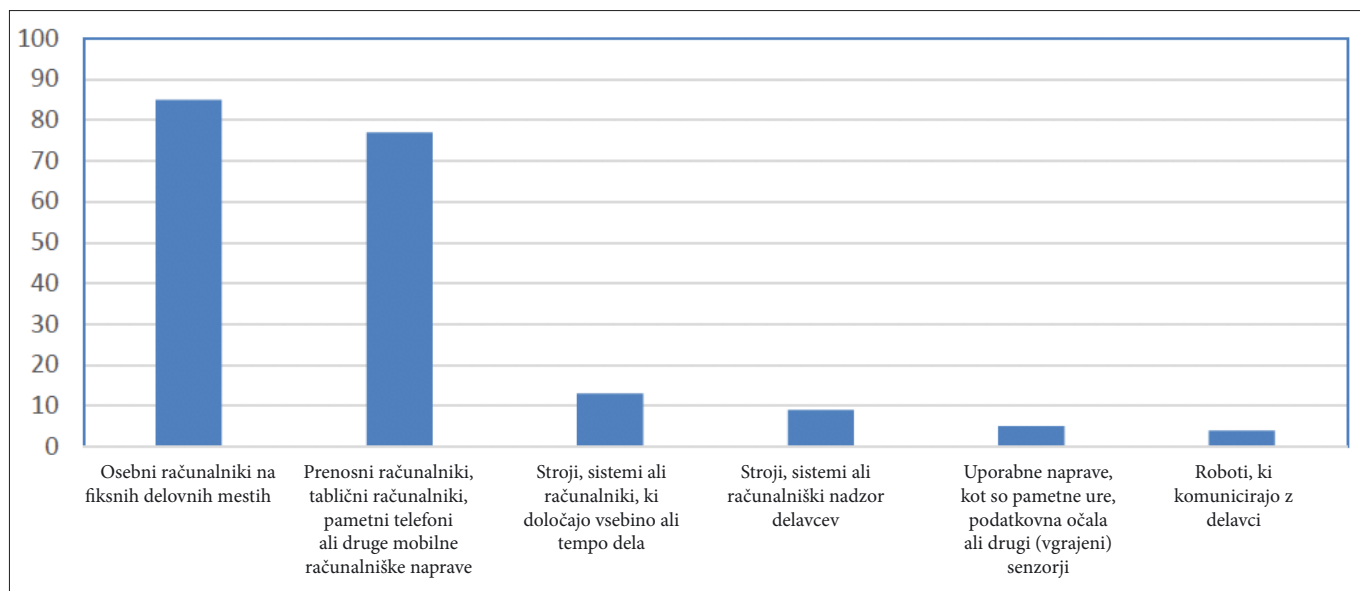
Če se osredotočimo na organizacije, ki odgovarjajo, da se je težje spopadati s psihosocialnimi tveganji kot drugimi tveganji varnosti in zdravja pri delu, Esener-3 kaže, da je zadržanost do odkritega pogovora o teh težavah glavna ovira pri njihovem reševanju (61 odstotkov poslovnih subjektov v EU28). To se, ob drugih prepoznanih ovirah (pomanjkanje osveščenosti med zaposlenimi in vodilnimi kadri ter pomanjkanje strokovne ali specialistične podpore), povečuje v korelaciji z velikostjo poslovnega subjekta.

Postopki za soočanje z grožnjami, napadi in zlorabami

Zlasti med tistimi podjetji, ki poročajo o delu z zahtevnimi strankami, pacienti ali učenci, kar 58 odstotkov takšnih, ki zaposlujejo 20 ali več delavcev, poroča, da imajo predvidene postopke za soočanje z morebitnimi grožnjami, zlorabami in napadi strank, pacientov ali tretjih oseb (povprečje EU28 v 2014 je 55 odstotkov). Ta delež se je povečal na 80 odstotkov v dejavnosti zdravstva in socialnega dela (Graf 7).

Slika 7. Akcijski načrt in postopki proti psihosocialnim tveganjem po sektorskih skupinah dejavnosti (% ustanov, EU-28), 2019. Baza: vse ustanove v EU-28, ki zaposlujejo 20 ali več zaposlenih, ESENER-3 (2019). Postopki nasilja, ki jih zahtevajo le tisti, ki poročajo, da "morajo imeti težave s strankami", predstavljajo dejavnik tveganja za zdravje. Področja NACE Rev. 2: A: Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo. B, D, E, F: Gradbeništvo, ravnanje z odpadki, oskrba z vodo in električno energijo. C: Proizvodnja. G, H, I, R: Trgovina, prevoz, hrana/nastanitve in rekreacijske dejavnosti. J, K, L, M, N, S: IT, finance, nepremičnine in druge tehnične znanstvene ali osebne storitvene dejavnosti. O: Javna uprava. P: Izobraževanje. Q: Dejavnosti na področju zdravja ljudi in socialnega varstva

Slika 8. Digitalne tehnologije pri delu (% obratov, EU28), 2019. Osnova: vse ustanove v EU-28, ESENER-3 (2019).

Petindevetdeset odstotkov vseh anketiranih poslovnih subjektov v EU28 poroča o zadostni informiranosti o tem, kako vključevati psihosocialna tveganja v oceno tveganj; v 2014 je bilo takšnih 53 odstotkov. Pričakovano se ta delež bolj spreminja glede na velikost organizacije (se zvišuje z njo) kot pa glede na dejavnost. Največje številke imajo v Italiji (69 odstotkov, v 2014 74 odstotkov), Romuniji in na Švedskem (68 odstotkov), najnižje na Malti (37 odstotkov) in Litvi (38 odstotkov).

Vpliv digitalizacije

Za boljše merjenje naštetih družbenih in ekonomskih sprememb je raziskava Esener-3 vključila novo poglavje o vplivu digitalizacije na zdravje in varnost delavcev.

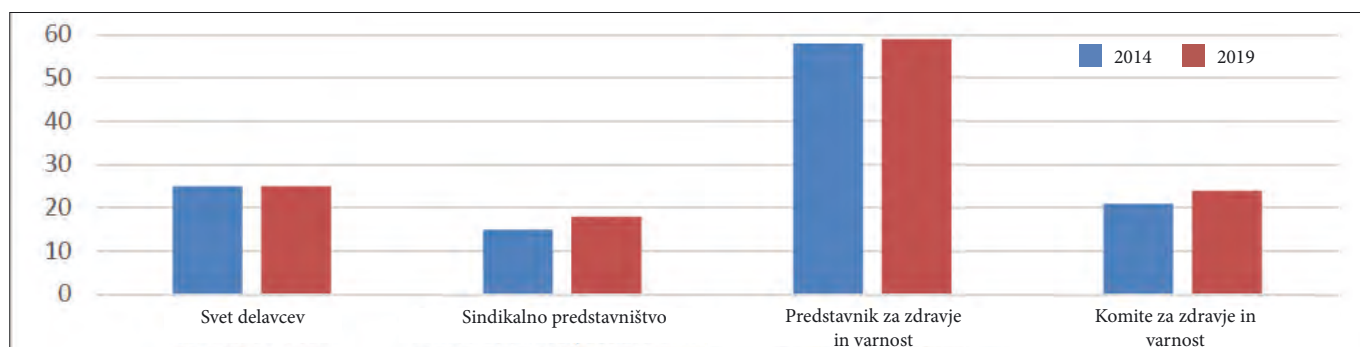
Kot pričakovano je velika razpršenost med vrstami digitalnih tehnologij, o katerih poročajo poslovni subjekti. Najpogostejše poročajo o osebnih računalnikih (85 odstotkov anketiranih v EU28), prenosnih računalnikih, tablicah, pametnih telefonih ali drugih mobilnih napravah (77 odstotkov), in sicer v vseh dejavnostih in pri vseh velikostih. Le 6 odstotkov anketiranih poslovnih subjektov v EU28 ni izbralo nobene od tehnoloških možnosti, naštetih v vprašalniku.

Med poslovnimi subjekti, kjer uporabljajo vsaj eno od naštetih tehnologij, jih je le 26 odstotkov v EU28 izpostavilo, da so spregovorili o potencialnem vplivu uporabe takšnih tehnologij na zdravje in varnost delavcev. Najvišji delež so dosegli na Madžarskem (58 odstotkov), v Romuniji (42 odstotkov) in v Združenem kraljestvu (37 odstotkov). Po dejavnostih o tovrstnih pogovorih pogosteje poročajo v administrativnih in podpornih dejavnostih (34 odstotkov), izobraževanju (33 odstotkov) in zdravstvu ter socialnem delu (33 odstotkov).

Pri obvladovanju tveganj je 79 odstotkov anketiranih poslovnih subjektov v EU28 v pogovoru izpostavilo potrebo po nenehnem usposabljanju za posodabljanje veščin, sledi ji potreba po večji prilagodljivosti zaposlenih glede kraja dela in delovnega časa (66 odstotkov) ter obvladovanje dolgotrajnega sedenja (65 odstotkov) in ponavljajočih se gibov (60 odstotkov).

Sodelovanje delavcev

Kar zadeva udeležbo delavcev – nanašajoč se na tiste poslovne subjekte, ki so poročali o uporabi ukrepov za preprečevanje psihosocialnih tveganj v obdobju treh let pred raziskavo – jih je 61 odstotkov poslovnih subjektov v EU28 odgovorilo,

Slika 9. Oblike zastopanja zaposlenih (% ustanov, EU-28), 2014 in 2019. Osnova: vse ustanove v EU-28 – velikost odvisna od nacionalnih pragov za te obrazce za zastopanje, ESENER-2 (2014) in ESENER-3 (2019).

da so zaposleni imeli vlogo pri pripravi in vpeljavi tovrstnih ukrepov, kar je malo manj kot v 2014 (63 odstotkov). Izsledki se razlikujejo po državah, od 81 odstotkov na Švedskem (73 odstotkov v 2014) do 32 odstotkov v Litvi (46 odstotkov v 2014).

Ta delež se je od leta 2014 povešal v številnih državah, ob Švedski med drugim tudi v Sloveniji, na Slovaškem, Nizozemskem in v Bolgariji. Nasprotno so številne države doživele zajeten padec v zadnjih petih letih: Litva, Estonija, Poljska, Ciper, Španija, Romunija in Avstrija. Glede na naravo psihosocialnih tveganj bi bilo pričakovati, da bodo ukrepi na tem področju prinesli neposredno sodelovanje delavcev in posebej visoko stopnjo sodelovanja vseh zaposlenih, vendar izsledki tega ne kažejo.

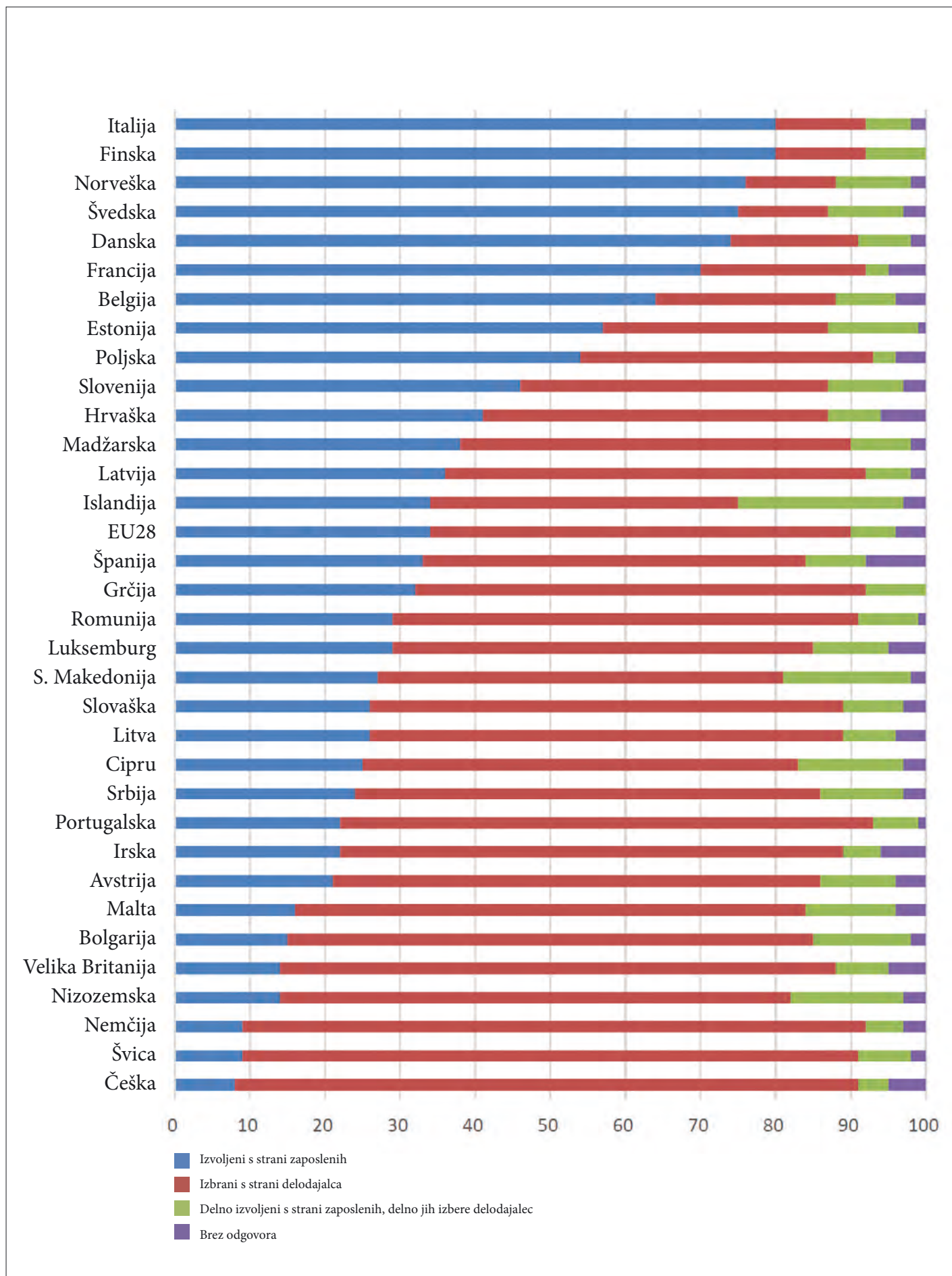
Pri oblikah zastopanja delavcev so poslovni subjekti največkrat poročali o predstavniku za zdravje in varnost: 59 odstotkov v EU28, nekoliko več kot v 2014 (*Graf 9*). Po dejavnostih so bili najvišji deleži med poslovnimi subjekti s področja rudarstva in kamnoloma, elektrike, plina, pare in klimatskih naprav (72 odstotkov), sledilo jim je izobraževanje, zdravje in socialno delo (69 odstotkov). Pričakovano so ti izsledki tesno povezani z velikostjo poslovnega subjekta.

Zanimivo, kar več kot tretjina poslovnih subjektov v EU28 (34 odstotkov) ni uporabila nobene oblike sodelovanja delavcev, deleži so bili najvišji na Portugalskem (68 odstotkov), Latvija (63 odstotkov) in Poljskem (61 odstotkov). *Več v Tabeli 2.*

DRŽAVA	%	DRŽAVA	%
Portugalska	68	Estonija	33
Latvija	63	Hrvaška	33
Poljska	61	Islandija	32
Grčija	60	Luksemburg	28
Belgija	57	Avstrija	27
Francija	56	Nemčija	26
Slovenija	52	Slovaška	26
Nizozemska	51	Finska	25
Švica	50	Švedska	23
Madžarska	49	Danska	22
Ciper	43	Irska	22
Severna Makedonija	43	Velika Britanija	22
Španija	42	Italija	16
Malta	36	Norveška	14
EU28	34	Bolgarija	11
Češka	34	Litva	11
Srbija	34	Romunija	11

Tabela 2. Brez oblik zastopanja zaposlenih po državah (% ustanov), 2019.

Osnova: vse ustanove, vseh 33 držav – velikost odvisna od nacionalnih pragov za te obrazce za zastopanje, ESENER-3 (2019).

Slika 10. Imenovanje predstavnikov za zdravje in varnost po državah (% ustanov).

Osnova: vse ustanove, vseh 33 držav – velikost odvisna od nacionalnih pragov za te obrazce za zastopanje, ESENER-3 (2019).

Esener-3 je med poslovnimi subjekti preverjala imenovanje predstavnikov za zdravje in varnost. Ugotovitve kažejo zelo različno sliko po državah, kar odraža različne nacionalne pravne okvirje (*Graf 10*). Več kot polovica (56 odstotkov) poslovnih subjektov v EU28 poroča o predstavniku za zdravje in varnost, ki ga izbere delodajalec; najvišje deleže imata Nemčija in Češka (83 odstotkov), najnižje Švedska, Finska in Italija (12 odstotkov).

Približno tretjina anketiranih poslovnih subjektov (34 odstotkov) je izpostavila, da predstavnike za zdravje in varnost izvolijo zaposleni; najvišji delež je na Finskem in v Italiji (80 odstotkov) ter na Švedskem (75 odstotkov). Kar 15 odstotkov poslovnih subjektov na Nizozemskem in 14 odstotkov na Cipru poroča, da so bili delno izvoljeni od zaposlenih, delno od delodajalcev.

Metodologija raziskave

Anketiranje je bilo izvedeno spomladi in poleti 2019 v poslovnih subjektih s pet ali več zaposlenimi, tako v zasebnih kot tudi v javnih organizacijah v vseh dejavnostih, z izjemo zasebnih gospodinjstev (NACE T) in zunajdržavnih organizacijah (NACE U).

Vključenih je bilo 33 držav: vseh 28 članic EU ter Islandija, Severna Makedonija, Norveška, Srbija in Švica.

Skupno je bilo anketiranih 45.420 poslovnih subjektov – anketirali so »tiste osebe, ki največ vedo o zdravju in varnosti v poslovnem subjektu«. Po državah se je število vzorcev gibalo od 450 na Malto do 2250 v Franciji, Nemčiji, Italiji, Španiji, na Poljskem in v Združenem kraljestvu (nacionalni vzorci velikosti dostopni na: <http://www.esener.eu>)

- Nacionalni referenčni vzorec so v treh državah povečali tamkajšnji uradni organi: Irska (za 1250), Norveška (za 450) in Slovenija (za 300).
- Podatke so večinoma zbirali prek računalniško podprtega telefonskega anketiranja (CATI). Za tiste, ki so zavrnilo telefonsko anketiranje, so pripravili spletno anketo.
- Terensko delo je opravljala družba Kantar Public in njeno omrežje terenskih centrov v vsaki državi.
- Vzorce so izbrali na podlagi nesorazmernega projektiranja vzorca, ki so ga kasneje popravili z utežmi.
- Stremeli so k pripravi vzorcev, ki prinašajo potrebno kakovost in zagotavljajo mednarodno primerljivost.
- Vprašalnik je zasnovala ekipa strokovnjakov za pripravo anket ter za varnost in zdravje pri delu (zlasti za psihosocialna tveganja), skupaj z osebjem EU-OSHA.
- Več informacij o metodologiji raziskave na: <http://www.esener.eu>.

Več informacij

To poročilo je le prvi vpogled v ugotovitve, zato je zaključke raziskave Esener-3 treba interpretirati s posebno previdnostjo. Bolj podrobni rezultati bodo na voljo na <http://www.esener.eu>. Kot pri Esener-1 in Esener-2 bo tudi za Esener-3 v 2020 zbirka podatkov dostopna prek UK Data Archive (UKDA) in Gesis. Nadaljnje analize bodo opravljene med 2020 in 2021, objavljene pa leta 2022.

